

ARCHEOLOGISCH BUREAUONDERZOEK
BURGAKKER 17
TE BOXTEL
GEMEENTE BOXTEL

Project: BOX.C5S.ARC
Rapportnummer: 10063417
Status: Versie 1.1
Datum: 22 juli 2010
Opdrachtgever: Sint Lucas
Postbus 120
5280 AC Boxtel
Contactpersoon: Dhr. J.M. van Lokven

Uitvoerder: Econsultancy bv
Rijksweg Noord 39
6071 KS Swalmen
Tel. 0475 - 504961
Fax 0475 - 504958
Mail Swalmen@Econsultancy.nl
Opsteller: Drs. M. Stiekema
Kwaliteitscontroleur: Drs. A.H. Schutte

COLOFON

archeologisch bureauonderzoek
Burgakker 17 te Boxtel in de gemeente Boxtel

Auteur: Drs. M. Stiekema

In opdracht van: Sint Lucas

Autorisatie: Drs. A.H. Schutte

© Econsultancy bv, Swalmen, 22 juli 2010
Foto's en tekeningen: Econsultancy bv, tenzij anders vermeld

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers. Econsultancy bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Administratieve gegevens onderzoeksgebied

Projectcode en nummer	10063417 BOX.C5S.ARC
Toponiem	Burgakker 17
Opdrachtgever	Sint Lucas
Gemeente	Boxtel
Plaats	Boxtel
Kaartblad	51B (1:25.000)
Coördinaten	150.668 / 399.760 150.686 / 399.743 150.677 / 399.728 150.663 / 399.741
Bevoegde overheid	Gemeente Boxtel
Deskundige namens de bevoegde overheid	-
ARCHIS onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code)	42.144
Beheer en plaats documentatie	Econsultancy, Swalmen
Uitvoerders	Econsultancy, Drs. M. Stiekema
Datum	22 juli 2010

INHOUDSOPGAVE

1.	INLEIDING	1
2.	DOELSTELLING EN METHODIEK	1
2.1	Onderzoeksvragen	1
2.2	Methoden	2
3.	RESULTATEN	2
3.1	Afbakening van het plangebied	2
3.2	Beschrijving van het huidige gebruik	2
3.3	Beschrijving van het historische gebruik	3
3.4	Aardwetenschappelijke gegevens	4
3.5	Archeologische waarden	5
3.6	Gespecificeerde archeologische verwachting	7
4.	CONCLUSIES	9
5.	ADVIES	10
	LITERATUUR	11

BIJLAGE 1: Archeologische en geologische perioden

BIJLAGE 2: Archeologische monumenten

LIJST VAN AFBEELDINGEN

Afbeelding 1	- Locatie van het plangebied
Afbeelding 2	- Detailkaart van het plangebied
Afbeelding 3	- Kadastrale kaart uit 1811-1832
Afbeelding 4	- Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN)
Afbeelding 5	- Geomorfologische kaart
Afbeelding 6	- Bodemkaart
Afbeelding 7	- IKAW, AMK-terreinen en waarnemingen
Afbeelding 8	- Cultuurhistorische Waardenkaart Provincie Noord-Brabant

LIJST VAN TABELLEN

Tabel I.	- Geraadpleegd historisch kaartmateriaal
Tabel II.	- Aardwetenschappelijke gegevens plangebied
Tabel III.	- Archeologische (indicatieve) waarden
Tabel IV.	- Gespecificeerde archeologische verwachting

1. INLEIDING

Econsultancy heeft in opdracht van Sint Lucas een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied gelegen aan de Burgakker 17 te Boxtel in de gemeente Boxtel.

In het plangebied zal een uitbreiding van de school Sint Lucas worden gerealiseerd. Het archeologisch onderzoek was noodzakelijk om te bepalen of bij de voorgenomen activiteiten de kans bestaat dat archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

2. DOELSTELLING EN METHODIEK

2.1 Onderzoeksvragen

Het doel van het bureauonderzoek is om inzicht te verkrijgen in de specifieke archeologische waarden van het plangebied. Hierbij wordt de beschikbare informatie op het vlak van historische geografie, cultuurhistorie, geologie en archeologie bestudeerd. Op basis van deze informatie wordt een gespecificeerde archeologische verwachting van het plangebied opgesteld. Op basis van deze gespecificeerde verwachting wordt een advies gegeven welk is afgestemd op de verwachte bodemverstoring.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Zijn er uit het her in te richten beekdal en de aangrenzende randzones van het beekdal archeologische vindplaatsen bekend? Zo ja, wat is de locatie, aard, datering en omvang ervan?
- Wat is er bekend over de ontginning, de indeling en het gebruik van het beekdal door de tijd heen?
- Wat is de bodemopbouw van het beekdal en wat kan worden gezegd over de positie en ouderdom van beeklopen en –meanders in vroeger tijd?
- Waar is sprake van locaties of zones van (mogelijk) grote archeologische waarde, bijvoorbeeld zandkoppen of –ruggen in de beekdalbodem, historische bebouwing en infrastructuur en waar is sprake van een hoge trefkans op bijvoorbeeld een voorde, brug of watermolen?
- Welke informatie is er beschikbaar over verstoringen van de bodem als gevolg van ontgroningen, bodemsaneringen, egalisaties, diepploegen en landinrichting?
- Welke archeologische verwachting kan aan het her in te richten beekdal worden toegekend aan de bovenste 1 meter van de bodem? In hoeverre is het mogelijk om deze verwachting te specificeren naar aard (type), datering en omvang van de vindplaats(en)?
- Wat kan worden gezegd over de aanwezigheid van archeologische resten in dieper gelegen sedimenten, d.w.z. sedimenten die door veen of een laag van beeksedimenten worden afgedekt?
- Welke methoden en technieken van veldonderzoek zijn er nodig om de gespecificeerde archeologische verwachting uit het bureauonderzoek te toetsen en aan te vullen?

Het bureauonderzoek is uitgevoerd op 22 juli 2010. Meegewerkt hebben: drs. M. Stiekema (senior prospector) en drs. A.H. Schutte (senior archeoloog).

2.2 Methoden

Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen en normen zoals aangegeven in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.1, augustus 2006), vastgesteld door het Centraal College van Deskundigen (CCvD) Archeologie, ondergebracht bij de SIKB te Gouda. Voor de uitvoering van het bureauonderzoek gelden de specificaties LS01, LS02, LS03, LS04 en LS05. De resultaten van dit onderzoek worden in dit rapport weergegeven conform specificatie LS06.¹ Verder is het bureauonderzoek opgesteld volgens de richtlijnen van de KNA leidraad archeologisch onderzoek van beekdalen in Pleistoceen Nederland.²

Binnen dit onderzoek zijn de volgende werkzaamheden verricht:

- afbakening plangebied en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik (LS01);
- beschrijving van de huidige situatie (LS02);
- beschrijving van de historische situatie en mogelijke verstoringen (LS03);
- beschrijving van bekende archeologische waarden en aardwetenschappelijke gegevens (LS04);
- opstellen van een gespecificeerde verwachting (LS05).

3. RESULTATEN

3.1 Afbakening van het plangebied

Het plangebied ligt aan de zuidelijke rand van de bebouwde kom van Boxtel en heeft een oppervlakte van circa 750 m². Het plangebied grenst in het noorden en oosten aan twee huidige schoolgebouwen en in het westen en zuiden aan de tuin van de Sint Lucas school.

Volgens de topografische kaart van Nederland, kaartblad 51 West, 2004 (schaal 1:25.000), bevindt het maaiveld zich op een hoogte van circa 7 m +NAP. Het onderzochte gebied bevindt zich binnen een straal van circa 1.000 m rondom het plangebied.

In het plangebied is de uitbreiding van de schoolgebouwen gepland. Hierbij zal het gehele plangebied met een oppervlakte van circa 750 m² worden bebouwd. De nieuwbouw zal worden onderkelderd. De verstoringsdiepte van de nieuwbouwplannen bedraagt circa 3 m –mv. De consequentie van de voorgenomen ingreep is dat eventuele waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

Tegelijkertijd met het uitvoeren van dit bureauonderzoek wordt door Econsultancy een verkennend milieuhygiënisch bodemonderzoek uitgevoerd (rapportnummer: 10063416, BOX.C5S.NEN). De voorlopige onderzoeksresultaten laten zien dat er sprake is van een verontreiniging met PAK in de boven- en ondergrond en dat er mogelijk sprake is van een geval van ernstige bodemverontreiniging. Verder zijn er bij het bodemonderzoek resten baksteen tot een diepte van maximaal 1,80 m –mv aangetroffen.

3.2 Beschrijving van het huidige gebruik

Het plangebied is momenteel in gebruik als tuin van de Sint Lucas school.

---

¹ Beschikbaar via www.sikb.nl

² Rensink, 2008

3.3 Beschrijving van het historische gebruik

Tabel I geeft een overzicht van het geraadpleegde historisch kaartmateriaal.

Tabel I. Geraadpleegd historisch kaartmateriaal

Bron	Periode	Omschrijving plangebied
Kadastrale minuut ³	1811-1832	moestuin langs de oostelijk oever van de Dommel, achter de pastorie
Historische topografische Atlas Noord-Brabant ⁴	1838-1857	moestuin langs de oostelijk oever van de Dommel
Militaire topografische kaart (veldminuut) ²	1900	grasland langs de Dommel
Militaire topografische kaart (veldminuut) ²	1915	grasland langs de Dommel
Militaire topografische kaart (veldminuut) ²	1928	bebouwd perceel
Topografische kaart ²	1967	bebouwd perceel
Topografische kaart ²	1988	terrein tussen enkele gebouwen

Het dorp Boxtel wordt in 1110 als *Buochestelle* genoemd in akte uit Echternach. Volgens sommigen duidt de naam *Becoloth* van voor 800 al op Boxtel, maar hier zijn geen (schriftelijke) bronnen van bekend. Boxtel is ontstaan bij een doorwaadbare plaats in de Dommel. De naam van Boxtel duidt mogelijk op een plaats met een Romeins verleden.⁵

Begin 19^e eeuw was het plangebied in gebruik als moestuin, direct ten zuiden en westen van een rij woningen, langs de oostelijke oever van de Dommel. Het plangebied lag direct ten zuidoosten van een pastorie (zie afbeelding 3). Gedurende de 19^e eeuw zijn de moestuinen als grasland in gebruik genomen. In het begin van de 20^e eeuw is het plangebied bebouwd. Oorspronkelijk is het perceel waarvan het plangebied deel uitmaakt dichter bebouwd geweest dan tegenwoordig. Er stond in ieder geval een gebouw direct langs de Dommel, vermoedelijk binnen in ieder geval de westelijke helft van het plangebied. Dit gebouw is eind 20^e eeuw weer afgebroken.⁶

³ <http://watwaswaar.nl>

⁴ Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990

⁵ Heemhundekring Boxtel

⁶ <http://watwaswaar.nl>

3.4 Aardwetenschappelijke gegevens

Tabel II geeft een overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens van het plangebied.

Tabel II. Aardwetenschappelijke gegevens plangebied

Type gegevens	Gegevensomschrijving
Geologie ⁷	Formatie van Boxtel, Laagpakket van Singraven, beekzand en -leem (Bx2)
Geomorfologie ⁸	bebouwing
Bodemkunde ⁹	bebouwing

Geologie & Geomorfologie

Gedurende de laatste ijstijd had de wind vrij spel in het verplaatsen van zand en silt. In deze periode werd over een groot deel van Nederland een pakket dekzand afgezet. De dekzanden zijn onderverdeeld in het Oude en Jonge dekzand. Het Oude dekzand is tijdens het Pleniglaciaal afgezet in horizontaal gelaagde pakketten. Door verspoeling komen er vaak lemige of (zwak) grindige banden in het Oude dekzand voor. Het Jonge dekzand is tijdens het Laat-Glaciaal afgezet in de vorm van dekzandruggen. Het Jonge dekzand is uitsluitend eolisch afgezet en bevat daardoor geen leem- en grindfractie. Het Jonge dekzand wordt ook wel het Laagpakket van Wierden genoemd, welke behoort tot de Formatie van Boxtel (voorheen de Formatie van Twente) waaronder ook het Oude dekzand valt.¹⁰ Volgens de geologische kaart worden er in de weide omgeving van het plangebied afzettingen van de Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden aan het maaiveld aangetroffen.¹¹

Het plangebied valt binnen een smalle strook van de Formatie van Boxtel, Laagpakket van Singraven, beekzand en -leem (Bx2). Het Laagpakket van Singraven bevat de beekafzettingen op de hogere Pleistocene dekzandgronden, in dit geval de afzettingen van de Dommel. De beekdalen zijn al ontstaan gedurende het Pleistoceen, in perioden met beduidend meer erosie dan in het Holoceen. De afzettingen bestaan uit een enkele decimeters tot enkele meters dik pakket klei, leem of kleiig zand.¹²

Volgens de Geomorfologische kaart van Nederland (1:50.000) ligt het plangebied binnen bebouwd gebied. Uit de eenheden op 50 meter ten zuiden van het plangebied blijkt dat het plangebied zich waarschijnlijk op een Beekdalbodem met meanderruggen en geulen (2R7) bevindt (zie afbeelding 4).¹³

Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) is de ligging van Boxtel aan de Dommel duidelijk herkenbaar (zie afbeelding 5). Verder is zichtbaar dat Boxtel is ontstaan op de overgang van de hooggelegen dekzandruggen in het zuiden naar de laaggelegen gronden in het noorden. Door de bebouwing binnen de kern van Boxtel zijn details van het Dommeldal rond het plangebied niet duidelijk zichtbaar.¹⁴

⁷ De Mulder *et al.* 2003

⁸ Alterra 2003

⁹ Stichting voor Bodemkartering 1985

¹⁰ De Mulder *et al.* 2003, Berendsen, 2008

¹¹ Alterra 2003

¹² Berendsen, 2008

¹³ Alterra 2003

¹⁴ www.ahn.nl

Bodemkunde

Volgens de Bodemkaart van Nederland ligt het plangebied binnen bebouwd gebied. Uit de eenheden op 50 meter ten zuiden van het plangebied blijkt dat het plangebied zich waarschijnlijk in een gebied met beekerdgronden, bestaande uit lemig fijn zand (pZg23) bevindt (zie afbeelding 6).¹⁵

Beekeerdgronden worden in delen van beekdalen aangetroffen waar zich geen veen in de ondergrond bevindt. In het dal van de Dommel worden de beekerdgronden op oeverwallen direct langs de rivier aangetroffen. Ze kenmerken zich door de aanwezigheid van een duidelijk donkere bovengrond van 20-30 cm dik.¹⁶

Grondwatertrappen

Grondwatertrappen zijn een indicatie voor de diepte van de grondwaterstand en de seizoensfluctuatie daarvan. Grondwatertrappen zijn een combinatie van de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG) en gemiddeld laagste grondwaterstand (GLG). De GHG betreft de wintergrondwaterstanden, de GLG is een maat voor de grondwaterstand in de zomer. Aangezien in stedelijk gebied geen grondwatertrappen worden bepaald, zijn dit 'witte vlekken' op de kaart. Het plangebied ligt binnen zo'n als bebouwing gekarteerd gebied.¹⁷

3.5 Archeologische waarden

In tabel III zijn de archeologische (indicatieve) waarden die bekend zijn voor het plangebied en de directe omgeving weergegeven.

Tabel III. Archeologische (indicatieve) waarden

Type gegevens	Gegevensomschrijving
Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW)	bebouwd gebied, niet gekarteerd
Cultuurhistorische waardenkaart provincie Noord-Brabant	bebouwd gebied, niet gekarteerd
Archeologische Monumenten Kaart (AMK)	plangebied ligt binnen AMK-terrein 16.803
Waarnemingen en vondstmeldingen ARCHISII (Archeologisch Informatie Systeem)	geen waarnemingen en vondstmeldingen binnen een straal van 200 meter rondom het plangebied
Onderzoeksmeldingen ARCHISII	direct ten oosten van onderzoeksmelding 30.138

De ligging van de archeologische waarden is weergegeven in afbeelding 7, een uitsnede van de Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Noord-Brabant is weergegeven in afbeelding 8. Uitgebreide informatie over de AMK-terreinen is gegeven in bijlage 2.

Indicatieve archeologische waarde

Volgens zowel de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) van Nederland (1:50.000) als de Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Noord-Brabant bevindt het plangebied zich in een gebied dat niet is gekarteerd vanwege zijn ligging binnen de bebouwde kom van Boxtel. De gebieden rond Boxtel hebben bijna uitsluitend een middelhoge en hoge archeologische verwachtingswaarde.

¹⁵ Stichting voor Bodemkartering, 1985

¹⁶ Stichting voor Bodemkartering, 1985

¹⁷ Stichting voor Bodemkartering, 1985

Monumenten rondom het plangebied

Het plangebied bevindt zich binnen een AMK-terrein van hoge archeologische waarde. Het betreft een terrein dat samenvalt met de historische kern van Boxtel.¹⁸

Op 700 meter ten zuidoosten van het plangebied bevindt zich binnen een AMK-terrein van zeer hoge archeologische waarde. Het betreft een terrein direct ten zuiden van de loop van de Dommel met sporen van bewoning uit de Vroege en Late Middeleeuwen en mogelijk ook uit de IJzertijd.¹⁹ Direct ten zuiden van dit AMK-terrein zijn een archeologische begeleiding van graafwerkzaamheden in 2001 en bij enkele veldverkenningen diverse fragmenten aardewerk uit de IJzertijd tot de Late Middeleeuwen, vuursteen artefacten uit de steentijd en 3 bronzen Romeinse munten aangetroffen.²⁰

Op 1.300 meter ten noorden van het plangebied bevindt zich binnen een AMK-terrein van archeologische waarde. Het betreft een terrein met sporen van bewoning uit de Late IJzertijd en de Romeinse tijd.²¹ Bij een archeologische opgraving zijn er ten minste 10 huisplattegronden aangetroffen. Verder zijn er zowel geïmporteerde als inheems vervaardigde (fragmenten) aardewerk en diverse bronzen artefacten waaronder een vergulde Romeinse riemhanger aangetroffen. Het terrein bevindt zich op de rand van een dekzandrug.²²

Waarnemingen rondom het plangebied

Op 200 meter ten noorden van het plangebied is in 1953 bij rioleringswerkzaamheden langs de Dommel een houten knuppelweg uit de Romeinse tijd aangetroffen.²³

Op 240 meter ten noorden van het plangebied is in 2005 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd op het terrein van het voormalige politiebureau aan de Markt. Hier is een perceelsgreppel uit de 13^e eeuw aangetroffen die in de 14^e eeuw weer is dichtgegooid, onder andere met stukken scheepshout. In de 14^e eeuw is het terrein vervolgens meerdere malen overstroomt door de Dommel en afgedekt met blauwe beekleem. In de 14^e/15^e en 17^e/18^e eeuw is het terrein twee maal opgehoogd tegen de overstromingen. Eind 17^e eeuw zijn er twee leerlooierskuipen aangelegd op het terrein.²⁴

Op 300 meter ten zuiden van het plangebied is in 1969 een opgraving uitgevoerd op het terrein van Kasteel Stapelen. Het kasteel is in de 14^e eeuw gebouwd op de westelijke oever van de Dommel. Zowel het kasteel als veel bijgebouwen en de grachten zijn bewaard gebleven. In de 19^e eeuw is Kasteel Stapelen grotendeels verbouwd in neogotische stijl. Tegenwoordig is het kasteel in gebruik als klooster.²⁵

Op 375 meter ten zuidwesten van het plangebied is in 2007 een archeologisch booronderzoek uitgevoerd.²⁶ Hierbij is in een (afgedekt) intact podzolprofiel een fragment aardewerk uit de 16^e/17^e eeuw aangetroffen.²⁷

Op 400 meter ten noorden van het plangebied is in 1994 een archeologische opgraving uitgevoerd op de kerkheuvel waarop de huidige Petruskerk ligt. Hierbij bleek dat de kern van de heuvel natuurlijk is, maar dat deze in latere perioden is opgehoogd en uitgebreid. De heuvel is tot 1930 omgeven geweest door een gracht. Oorspronkelijk is de heuvel in gebruik geweest als woonheuvel. Vermoed wordt dat

¹⁸ AMK-terrein 16.803

¹⁹ AMK-terrein 2.140

²⁰ ARCHIS-waarneming 14.181, 131.194 en 410.929 en vondstmelding 410.971-410.973

²¹ AMK-terrein 4.582

²² ARCHIS-waarneming 30.834 en 44.161

²³ ARCHIS-waarneming 41.103

²⁴ ARCHIS-waarneming 55.538

²⁵ ARCHIS-waarneming 32.091

²⁶ Onderzoeksmelding 22.120

²⁷ Vondstmelding 413.372

de heuvel vanaf in ieder geval de 11^e eeuw in gebruik is geweest als burchtheuvel/woonplaats van de heren van Bortel, voordat ze naar het eerder genoemde Kasteel Stapelen verhuisden. De heuvel is nadien als kerkheuvel in gebruik genomen.²⁸ In de heuvel zijn onder andere afvalkuilen gevuld met 13^e en 14^e eeuws aardewerk²⁹ en een koperen munt uit de Late Middeleeuwen aangetroffen.³⁰

Op 650 meter ten noordwesten van het plangebied is in 2009 een archeologisch booronderzoek uitgevoerd.³¹ Hierbij zijn enkele fragmenten aardewerk uit de Middeleeuwen en Nieuwe tijd aangetroffen.³²

In het verleden uitgevoerde archeologische onderzoeken rondom het plangebied

In 2008 is het traject van de Dommel door de historische kern van Bortel onderzocht door middel van een bureauonderzoek. Het onderzochte gebied grenst aan de westrand van het plangebied. Er wordt voor het onderzochte gebied een hoge trefkans gegeven voor nederzettingssporen uit de Middeleeuwen en Nieuwe tijd en voor oude beekovergangen, aanlegsteigers, rituele deposities en resten die in verband kunnen worden gebracht met handel en nijverheid. Er is geadviseerd om het onderzochte gebied bij grondwerkzaamheden intensief archeologisch te laten begeleiden.³³

Bij het zelfde onderzoek is ook een perceel langs de Dommel op 150 meter ten zuidoosten van het plangebied onderzocht. De archeologische trefkans voor dit perceel is onbekend. Er is geadviseerd om het onderzochte gebied bij grondwerkzaamheden extensief archeologisch te laten begeleiden.³⁴

3.6 Gespecificeerde archeologische verwachting

Op grond van de verzamelde archeologische en aardwetenschappelijke informatie is de volgende gespecificeerde verwachting opgesteld:

Uit de landschappelijke ligging in het beekdal van de Dommel, blijkt dat het plangebied vanaf het Paleolithicum gunstig is geweest voor jagers-verzamelaars en vanaf het Neolithicum voor landbouwers. In het algemeen kan gesteld worden dat op hoger gelegen gebieden zoals dekzandruggen over het algemeen meer archeologische bewoningssporen uit de Bronstijd - Nieuwe tijd worden aangetroffen, terwijl bewoningssporen uit het Laat-Paleolithicum - Neolithicum meer langs en in de beekdalen en langs vennen worden aangetroffen.

In het hele plangebied kunnen archeologische resten voorkomen uit het Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe tijd op of in de top van de oeverafzettingen van de Dommel in de bovenste 2 meter beneden het maaiveld. De kans op het voorkomen van de resten is hoog voor alle perioden (zie tabel IV).

---

²⁸ ARCHIS-waarneming 51.396

²⁹ ARCHIS-waarneming 51.557

³⁰ ARCHIS-waarneming 410.039

³¹ Onderzoeksmelding 35.754

³² ARCHIS-waarneming 412.680

³³ Onderzoeksmelding 30.138

³⁴ Onderzoeksmelding 30.139

Tabel IV. Gespecificeerde archeologische verwachting

Archeologische periode	Gespecificeerde verwachting	Te verwachten resten en/of sporen	Relatieve diepte t.o.v. het maaiveld
(Laat) Paleolithicum	hoog	vuursteenstrooiingen en vuurstenen gebruiksvoorwerpen	in de bovenste 2 meter onder het maaiveld
Mesolithicum	hoog	vuursteenstrooiingen en vuurstenen gebruiksvoorwerpen	in de bovenste 2 meter onder het maaiveld
Neolithicum	hoog	houten en stenen constructies die verband houden met infrastructuur, voorzieningen voor de visvangst en jachtattributen, plaatsen van rituele depositie, vaartuigen: kleine fragmenten aardewerk, natuursteen, vuursteenstrooiingen en vuurstenen gebruiksvoorwerpen, houtskool, botresten en gebruiksvoorwerpen	in de bovenste 2 meter onder het maaiveld
Bronstijd	hoog	houten en stenen constructies die verband houden met infrastructuur, voorzieningen voor de visvangst en jachtattributen, plaatsen van rituele depositie, vaartuigen: kleine fragmenten aardewerk, natuursteen, vuursteenstrooiingen en vuurstenen gebruiksvoorwerpen, metaalresten, houtskool, botresten en gebruiksvoorwerpen	in de bovenste 2 meter onder het maaiveld
IJzertijd	hoog	houten en stenen constructies die verband houden met infrastructuur, voorzieningen voor de visvangst en jachtattributen, plaatsen van rituele depositie, vaartuigen: kleine fragmenten aardewerk, natuursteen, vuursteenstrooiingen en vuurstenen gebruiksvoorwerpen, metaalresten, houtskool, botresten en gebruiksvoorwerpen	in de bovenste 2 meter onder het maaiveld
Romeinse tijd	hoog	houten en stenen constructies die verband houden met infrastructuur, voorzieningen voor de visvangst en jachtattributen, plaatsen van rituele depositie, vaartuigen: kleine fragmenten aardewerk, natuursteen, vuursteenstrooiingen en vuurstenen gebruiksvoorwerpen, metaalresten, houtskool, botresten en gebruiksvoorwerpen	in de bovenste 2 meter onder het maaiveld
Middeleeuwen	hoog	houten en stenen constructies die verband houden met infrastructuur, voorzieningen voor de visvangst en jachtattributen, plaatsen van rituele depositie, vaartuigen, akkerlaag en/of nederzettingssporen: kleine fragmenten aardewerk, natuursteen, metaalresten, glasresten, houtskool, muurresten, botresten en gebruiksvoorwerpen	in de bovenste 2 meter onder het maaiveld
Nieuwe tijd	hoog	houten en stenen constructies die verband houden met infrastructuur, voorzieningen voor de visvangst en jachtattributen, plaatsen van rituele depositie, vaartuigen, akkerlaag en/of nederzettingssporen: kleine fragmenten aardewerk, natuursteen, metaalresten, glasresten, houtskool, muurresten, botresten en gebruiksvoorwerpen	in de bovenste 2 meter onder het maaiveld

Uit het Laat-Paleolithicum tot en met het Neolithicum worden resten van tijdelijke verblijfplaatsen of kampementen van jagers-verzamelaars, bestaande uit vuursteenstrooiingen en vuurstenen gebruiksvoorwerpen verwacht. Uit de Bronstijd tot en met de Nieuwe tijd kunnen houten en stenen constructies die verband houden met infrastructuur (voorden, bruggen, sluizen, stuwen etc.) worden aangetroffen. Verder heeft het plangebied een hoge verwachting voor voorzieningen voor de visvangst en jachtattributen (fuiken, viswieren, eendenkooien, strikken en netten, pijlen en harpoenen), plaatsen van 'rituele depositie' (stenen of metalen voorwerpen, potten aardewerk en menselijk en dierlijk botmateriaal), vaartuigen (uitgeholde boomstammen, kano's en boten), archeobotanische resten met sporen van menselijke bewerking (bijvoorbeeld boomstammen met kasporen), gegraven waterwerken uit historische tijd, knuppelpaden, wegen en dammen, perceleringssystemen, winningszones van grondstoffen en stortzones of dumps van (nederzettings-)afval.

Vanwege de ligging binnen de historische kern van Boxtel en de ligging langs de Dommel tussen het historische centrum en het Kasteel Stapelen heeft het plangebied een hoge verwachtingswaarde voor archeologische resten uit de Middeleeuwen en Nieuwe tijd die samenhangen met de historische kern. Er worden uit deze perioden voornamelijk resten van oude bebouwing verwacht. Dit beeld wordt bevestigd door de resultaten van het bodemonderzoek, waarbij resten baksteen tot een diepte van 1,80 m –mv zijn aangetroffen. Verder wijst de aanwezigheid van een verontreiniging met PAK in de boven- en ondergrond mogelijk op verbrandingsresten. Of deze PAK verontreiniging van recente oorsprong is of samenhangt met mogelijke archeologische resten is niet bekend.

Verder zullen de archeologische resten hoofdzakelijk bestaan uit aardewerk, bouw materiaal, glas, metaalresten en botmateriaal. De meeste typen archeologische resten (bot, houtskool, aardewerk, metaal) zullen door de natte en zuurstofloze condities goed zijn geconserveerd.³⁵ Ze zijn bovendien mogelijk afgedekt door recentere leemafzettingen en daardoor buiten het bereik van bouw- en landbouwactiviteiten gebleven.

4. CONCLUSIES

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Zijn er uit het her in te richten beekdal en de aangrenzende randzones van het beekdal archeologische vindplaatsen bekend? Zo ja, wat is de locatie, aard, datering en omvang ervan?
In de omgeving van het plangebied zijn in het verleden verschillende archeologische vindplaatsen aangetroffen in en langs het dal van de Dommel, waaronder een knuppelbrug uit de Romeinse tijd en een terrein met sporen van bewoning uit de IJzertijd en Middeleeuwen direct grenzend aan de Dommel.
- Wat is er bekend over de ontginning, de indeling en het gebruik van het beekdal door de tijd heen?
De Dommel is in de 19^e en 20^e eeuw sterk gekanaliseerd. Ter hoogte van het plangebied is de situatie echter de afgelopen 200 jaar ongewijzigd gebleven, vermoedelijk mede door de aanwezige bebouwing.
- Wat is de bodemopbouw van het beekdal en wat kan worden gezegd over de positie en ouderdom van beeklopen en –meanders in vroeger tijd?
Op basis van de bodemkaarten is het beekdal voornamelijk opgebouwd uit leem en zandafzettingen. Veenafzettingen worden niet verwacht, vermoedelijk door de hoge stroomsnelheden van de Dommel in het verleden.
- Waar is sprake van locaties of zones van (mogelijk) grote archeologische waarde, bijvoorbeeld zandkoppen of –ruggen in de beekdalbodem, historische bebouwing en infrastructuur en waar is sprake van een hoge trefkans op bijvoorbeeld een voorde, brug of watermolen?

³⁵ Kars & Smit 2003

- Boxtel is ontstaan bij een doorwaadbare plaats in de Dommel. Verder ligt het plangebied tussen de historische kern van Boxtel en Kasteel Stapelen. Dit geeft het plangebied een hoge trefkans op de aanwezigheid van resten van historische bebouwing en infrastructuur.*
- Welke informatie is er beschikbaar over verstoringen van de bodem als gevolg van ontgroningen, bodemsaneringen, egalisaties, diepploegen en landinrichting?
Omdat het plangebied in de 20^e eeuw deels bebouwd is geweest, is de kans aanwezig dat de bouw en later de sloop van de bebouwing het bodemprofiel in min of meerdere mate is vergraven waardoor archeologische resten kunnen zijn verstoord. Buiten deze mogelijk verstorende werkzaamheden zijn er geen andere bodemingrepen bekend van het plangebied.
  - Welke archeologische verwachting kan aan het herin te richten beekdal worden toegekend aan de bovenste 1 meter van de bodem? In hoeverre is het mogelijk om deze verwachting te specificeren naar aard (type), datering en omvang van de vindplaats(en)?
In het hele plangebied kunnen archeologische resten voorkomen uit het Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe tijd op of in de top van de oeverafzettingen van de Dommel in de bovenste 2 meter beneden het maaiveld. De kans op het voorkomen van de resten is hoog voor alle perioden.
  - Wat kan worden gezegd over de aanwezigheid van archeologische resten in dieper gelegen sedimenten, d.w.z. sedimenten die door veen of een laag van beeksedimenten worden afgedekt?
Omdat er aanwijzingen uit de omgeving van het plangebied zijn dat de Dommel tot in de Nieuwe tijd leem afzettingen heeft afgezet over (oudere) archeologische niveaus kunnen er in het hele plangebied archeologische resten voorkomen uit het Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe tijd in de gehele bovenste 2 meter beneden het maaiveld. De kans op het voorkomen van de resten is hoog voor alle perioden.
  - Welke methoden en technieken van veldonderzoek zijn er nodig om de gespecificeerde archeologische verwachting uit het bureauonderzoek te toetsen en aan te vullen?
Omdat in het plangebied archeologische resten die samenhangen met het beekdal van de Dommel en met de historische kern van Boxtel worden verwacht, wordt er geadviseerd om een vervolgonderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek uit te laten voeren.

5. ADVIES

Op grond van het bureauonderzoek is gebleken, dat er binnen het plangebied sprake kan zijn van een behoudenswaardige vindplaats. Om de aard en omvang van deze mogelijke vindplaats vast te stellen is een vervolgonderzoek noodzakelijk.

Omdat in het plangebied archeologische resten die samenhangen met het beekdal van de Dommel en met de historische kern van Boxtel worden verwacht, wordt er geadviseerd om een vervolgonderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek uit te laten voeren. In verband met de beperkte oppervlakte van het plangebied kan het proefsleuvenonderzoek (afhankelijk van de uitkomsten) gecombineerd met een definitieve opgraving worden uitgevoerd.

Omdat er sterke bodemverontreinigingen in het plangebied zijn aangetroffen, wordt er aanbevolen om archeologische graafwerkzaamheden onder milieukundige begeleiding te laten uitvoeren.

De exacte invulling van het vervolgonderzoek dient door het bevoegd gezag, de gemeente Boxtel, te worden bepaald. Hiervoor is een door het bevoegd gezag goedgekeurd Programma van Eisen (PvE) nodig. Het is aan de gemeente Boxtel om op basis van dit advies een selectiebesluit te nemen.

LITERATUUR

Alterra, 2003: *Digitale Geomorfologische kaart van Nederland*, schaal 1:25.000.

Berendsen, H.J.A. 2008: *Fysische Geografie van Nederland, deel 1: De vorming van het land. Inleiding in de geologie en de geomorfologie*. Van Gorcum, Assen.

Deeben, J.H.C. (red.) 2008: *De Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden, derde generatie*, Rapportage Archeologische Monumentenzorg 155, Amersfoort.

Kars, H. & Smit, A. (red.) 2003: *Handleiding Fysiek Behoud Archeologisch Erfgoed. Degradatiemechanismen in sporen en materialen. Monitoring van de conditie van het bodemarchief*. Amsterdam (Geoarchaeological and Bioarchaeological Studies, 1).

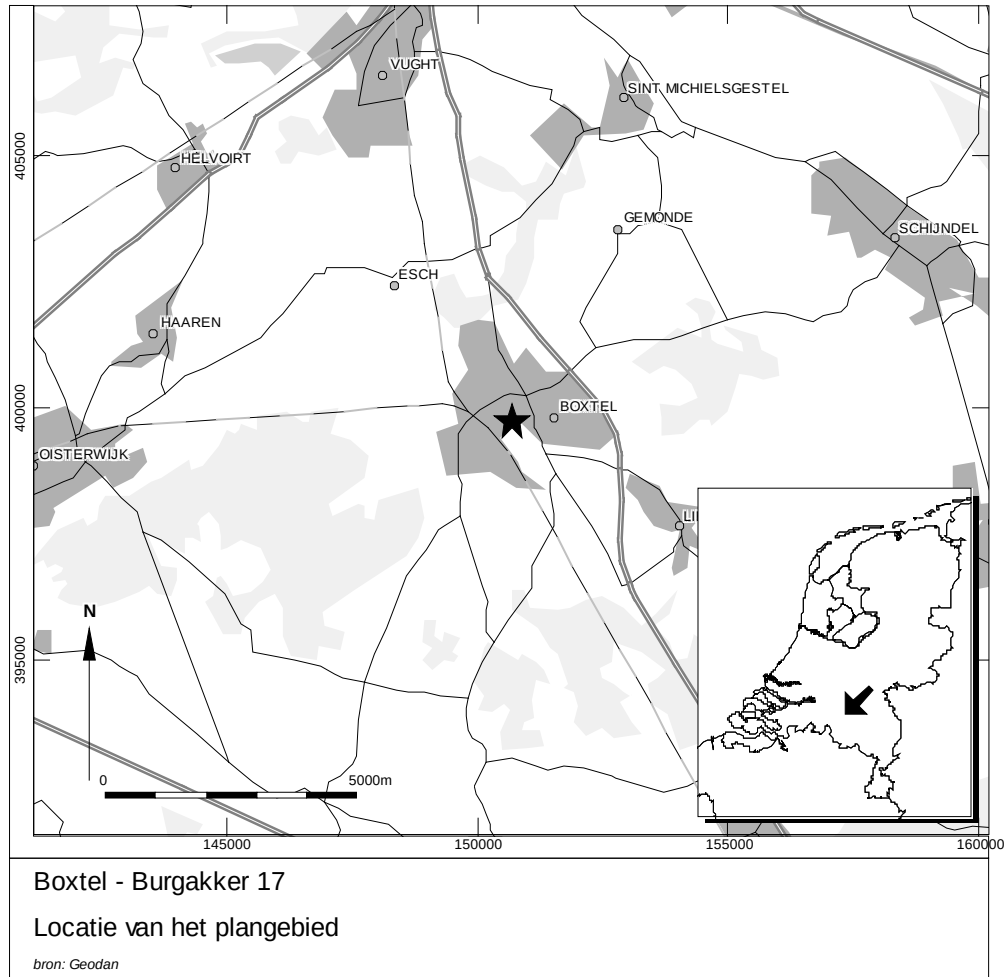
Mulder, E.F.J. de, Geluk, M.C., Ritsema, I.L., Westerhoff, W.E., Wong, T.E. 2003: *De ondergrond van Nederland*. Wolters-Noordhoff, Groningen.

Rensing, E. 2008: *KNA Leidraad Beekdalen in Pleistoceen Nederland*. RACM, Amersfoort

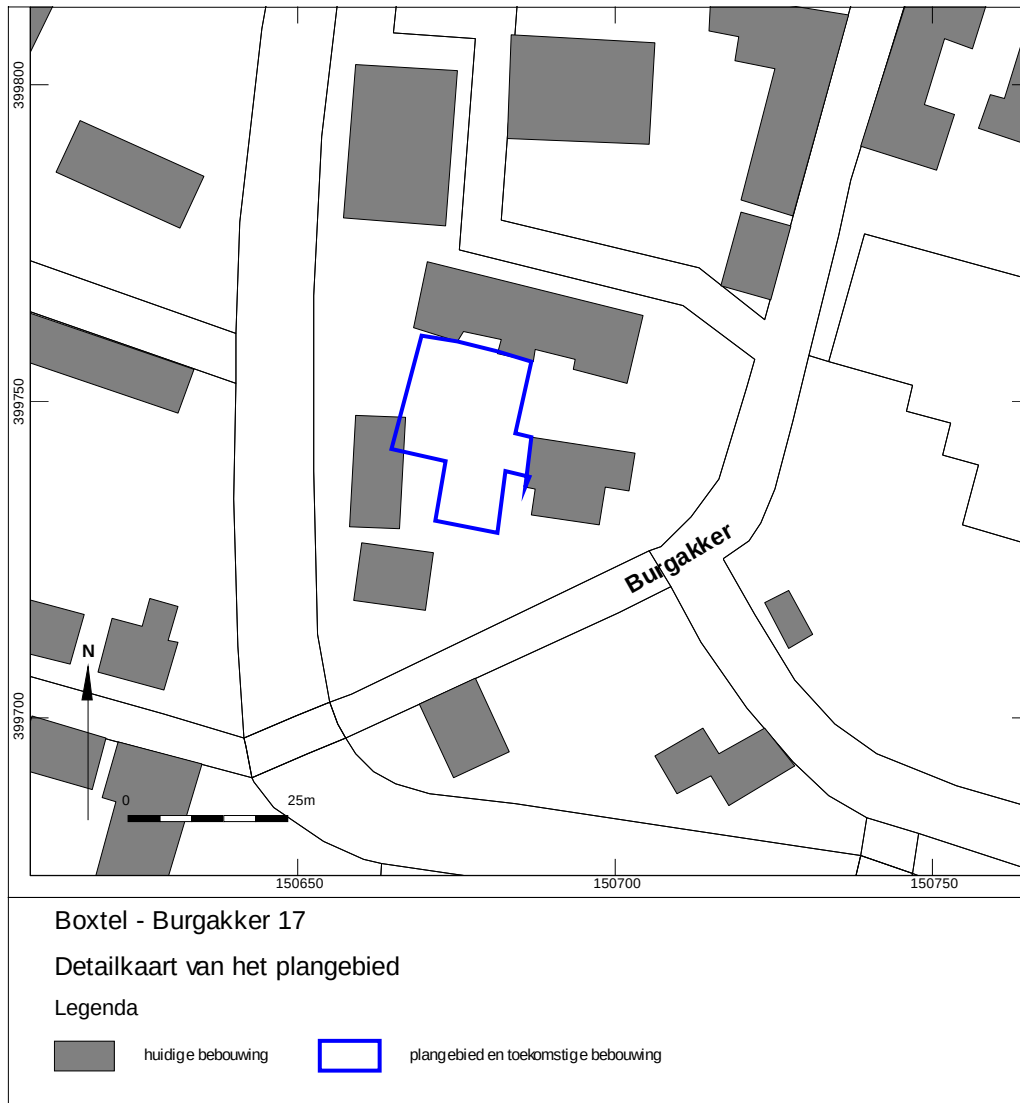
Stichting voor Bodemkartering, 1985: *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, blad 51 West*.

Wolters-Noordhoff Atlasproducties 1990: *Grote Historische Atlas van Nederland, deel 4 Zuid-Nederland 1838-1857*. Groningen.

Afbeelding 1

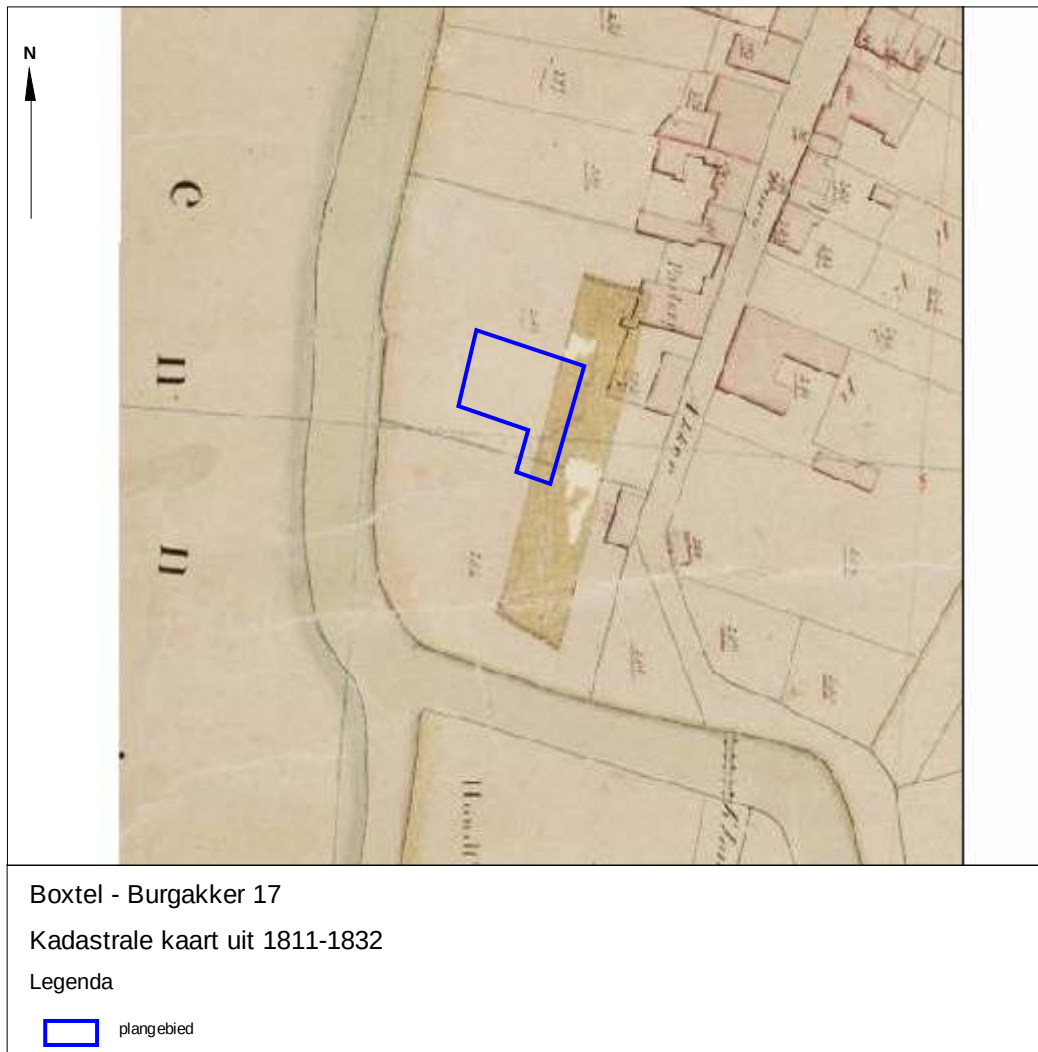

Afbeelding 2

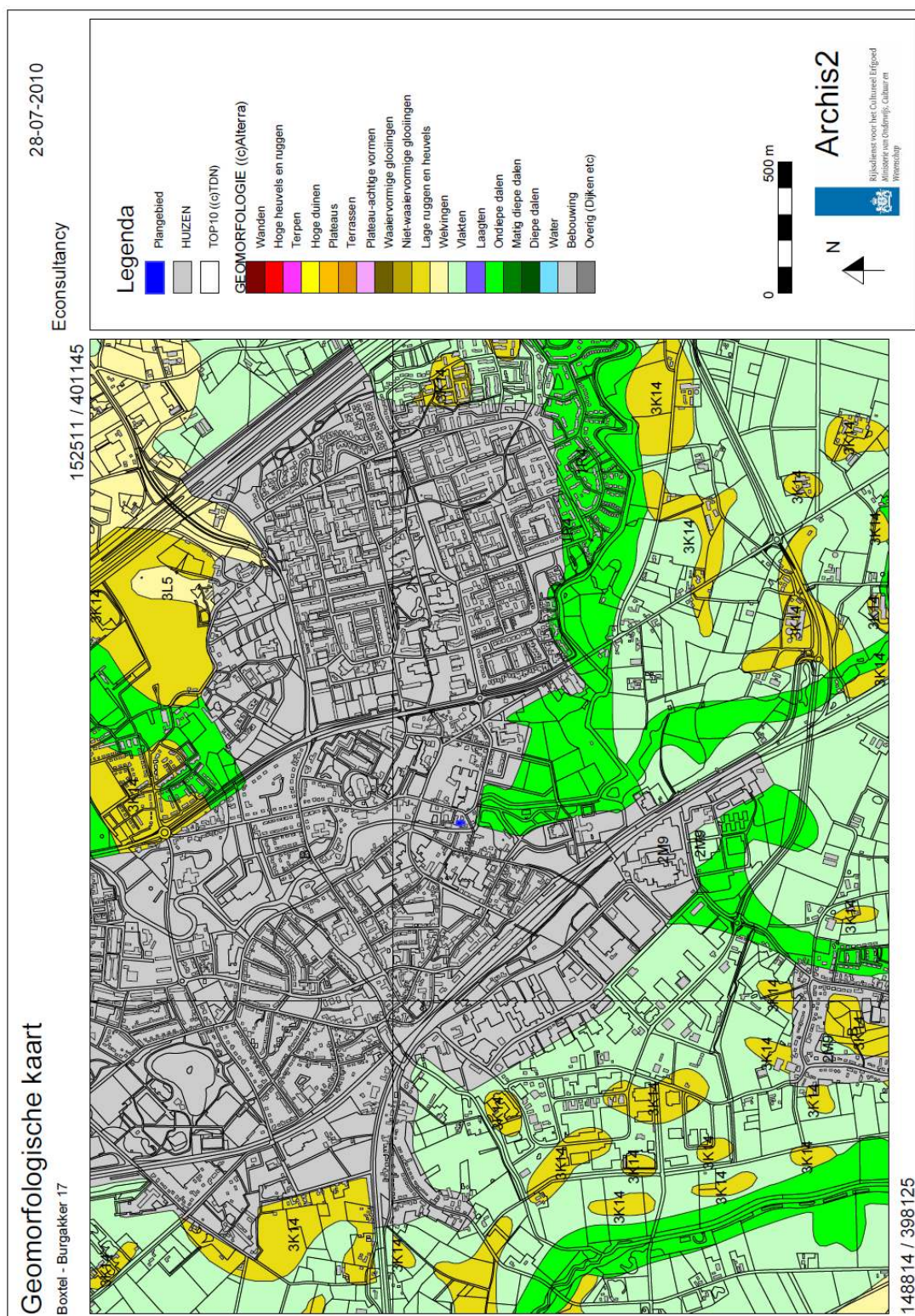

Afbeelding 3

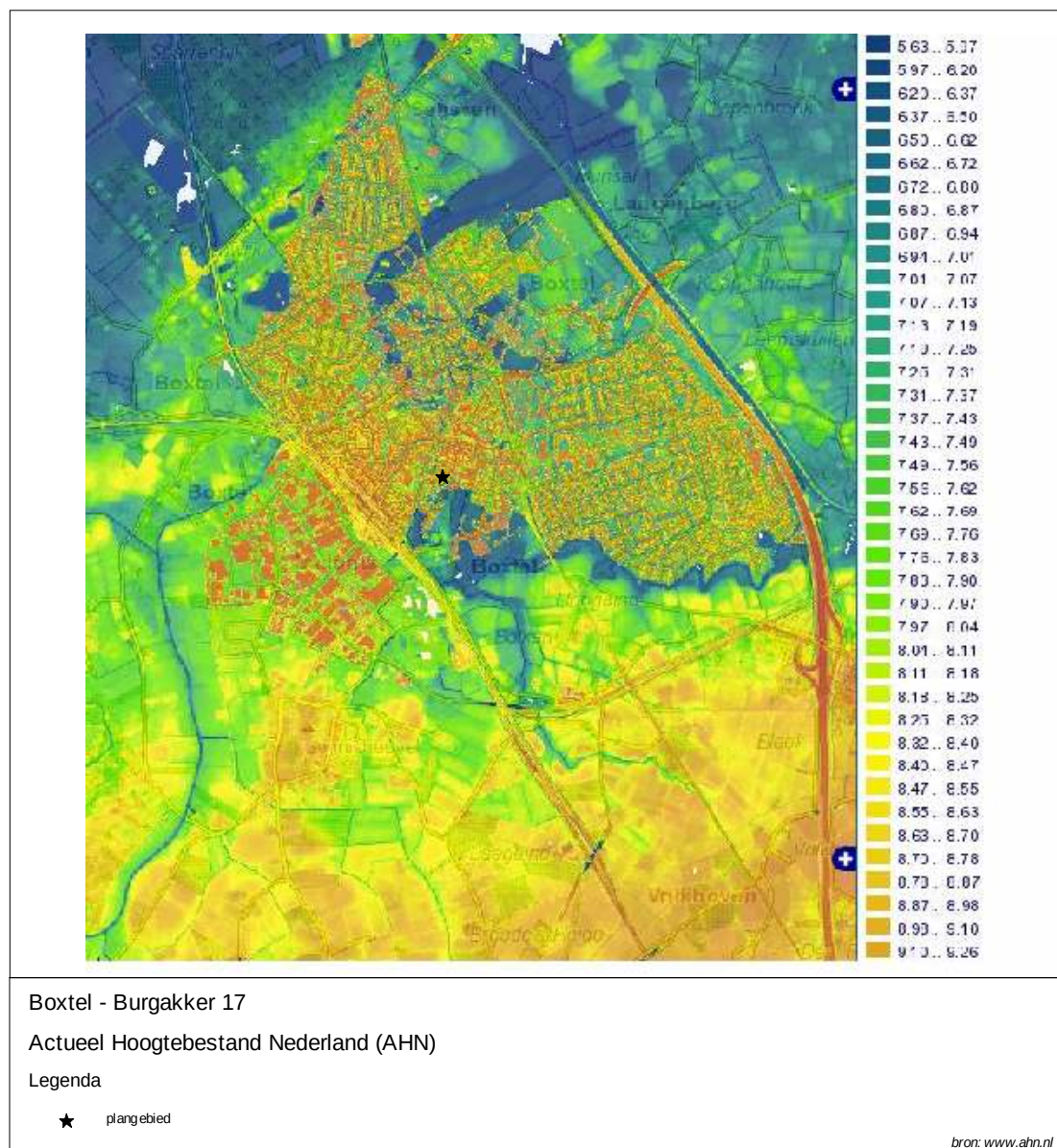

Afbeelding 4

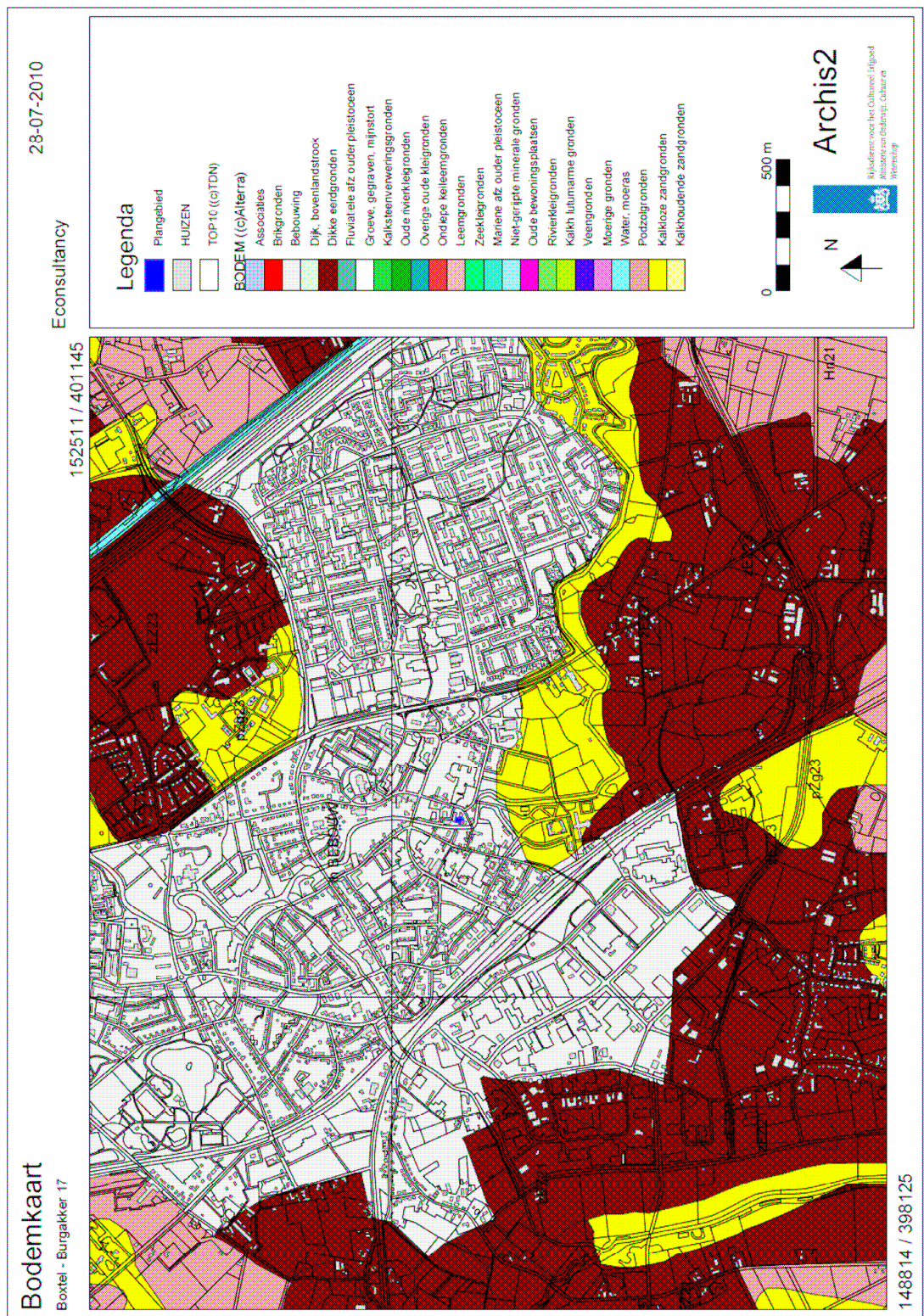

Afbeelding 5

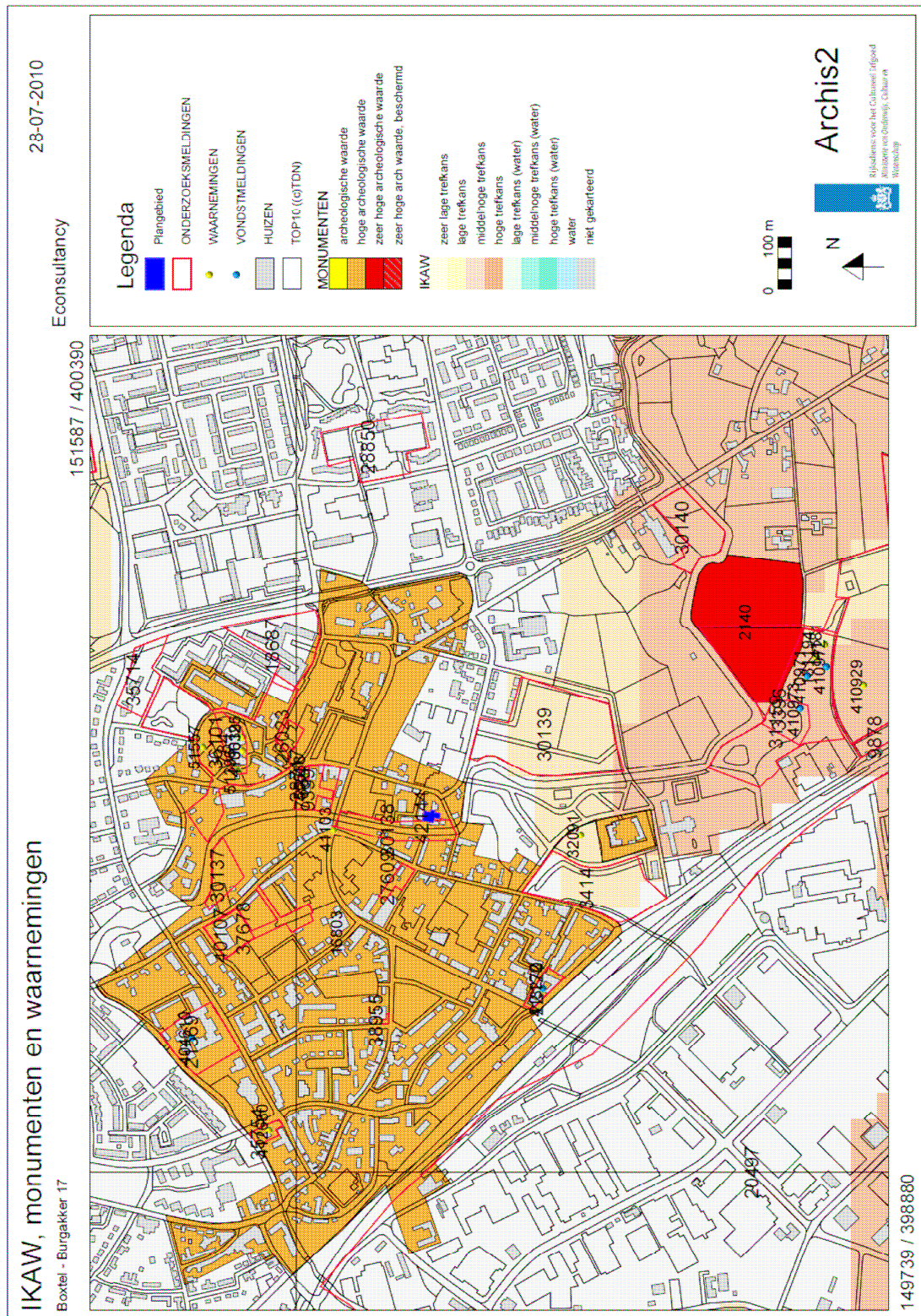

Afbeelding 6

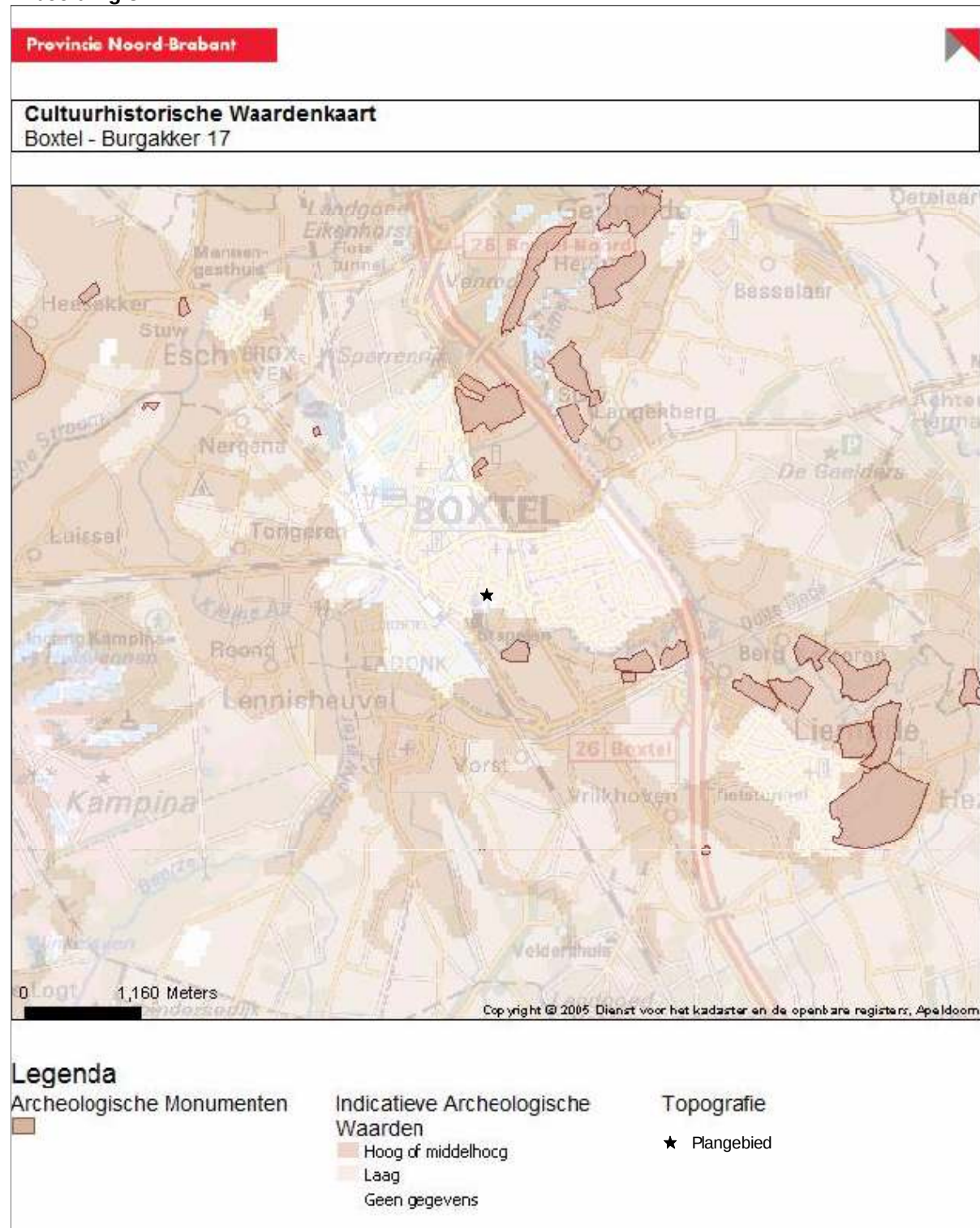

Afbeelding 7

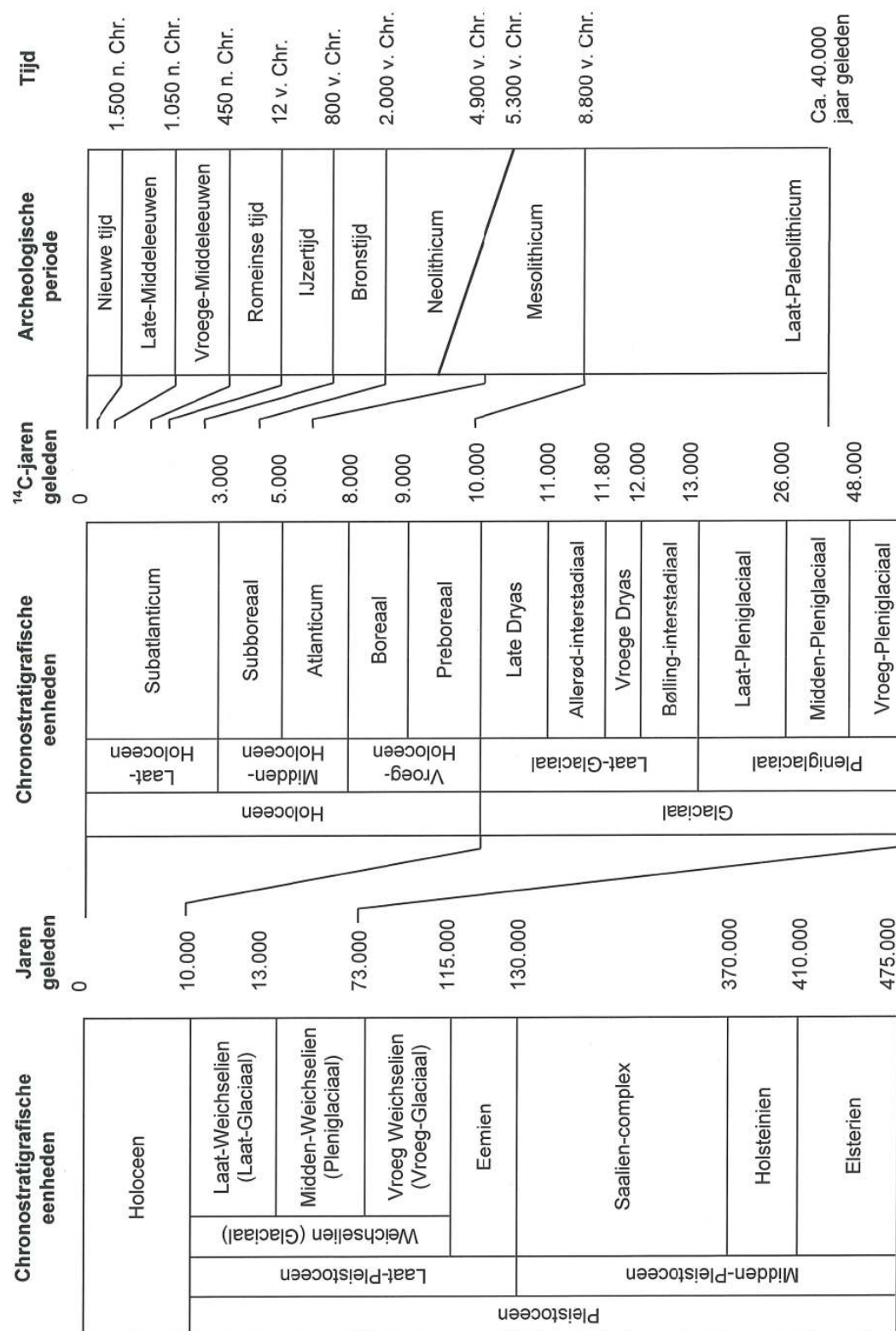

Afbeelding 8

Bijlage 1 Archeologische en geologische perioden

Bijlage 2 Archeologische monumenten

Monumentnr:	2140	Oppervlakte:	43.465 m2
CMA-nr:	51B - 021		
Status:	Terrein van zeer hoge archeologische waarde		
Toponiem:	Stapelen		
Plaats:	Boxtel		
Gemeente:	Boxtel		
Provincie:	Noord-Brabant		
Coördinaten:	151047 / 399136		
Terreinbeheerder:	Onbekend		

Complexen

<u>Complextype</u>	<u>Begindatering</u>	<u>Einddatering</u>
Nederzetting, onbepaald	Middeleeuwen vroeg	Middeleeuwen laat

Beschrijving

Terrein met sporen van bewoning uit de vroege en late middeleeuwen. Mogelijk ook sporen uit de ijzertijd.

Ligt gedeeltelijk in een beekdal. Is in gebruik als akker en weiland. Er is sprake van een esdek.

Het terrein (voormalige code 51B-A07) werd in 2003 door Baac/Bilan verkend in het kader van het project IWAT -> een nadere waardering van terreinen van Archeologische Betekenis in de provincie Noord-Brabant (verslag: zie CMA). Omdat de onder het esdek aanwezige dekzanden vanwege de ligging van de Dommel misschien verspoeld zijn, kunnen archeologische resten wellicht toch nog verrommeld/verdweden zijn. In de boringen zijn geen aanwijzingen voor recente verstoring aangetroffen. Er werden geen archeologische vondsten gedaan. De verkenning gaf aanleiding tot een opwaardering van het monument tot de huidige status (ZHAW).

Opm.: Het terrein zou volgens Baac/Bilan 2003 kunnen worden uitgebreid naar het zuiden waardoor de voorde binnen de begrenzing komt. Dit heeft vooral te maken met de vondsten pal ten zuiden van het terrein, ter hoogte van de voormalige voorde.

Documentatie

Type:	Kaart
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	Top-kaartje 1:25.000 met begrenzing mon.
Type:	Rapport
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	Verslag Baac-Bilan van bureau- dan wel veldonderzoek in het kader van het project IWAT. Zie CMA.

Literatuur

Kortlang, F. 1987, in: De Dommervallei. Een archeologische kartering. Deel I: methode, resultaten en planologische aspecten. Deel II: bewoningsgeschiedenis.

Kluiwing, S.J. & J.J. Arts 2004 Catalogus Inventarisatie en Waardering Archeologische Terreinen in de Provincie Noord-Brabant (IWAT), in: Uitvoeringscombinatie BAAC/BILAN. Intern rapport provincie Noord-Brabant

Kluiwing, S.J. & J.J. Arts 2004 Inventarisatie en waardering van archeologische terreinen in de provincie Noord-Brabant, in opdracht van de Provincie Noord-Brabant, in: Intern rapport provincie Noord-Brabant

Monumentnr: 4582 **Oppervlakte:** 14.035 m2
CMA-nr: 45D - 031
Status: Terrein van archeologische waarde
Toponiem: 't Schipke
Plaats: Boxtel
Gemeente: Boxtel
Provincie: Noord-Brabant
Coördinaten: 150660 / 401017
Terreinbeheerder: Niet van toepassing

Complexen

<u>Complextype</u>	<u>Begindatering</u>	<u>Einddatering</u>
Nederzetting, onbepaald	IJzertijd laat	Romeinse tijd

Beschrijving

Terrein met sporen van bewoning uit de late ijzertijd tot en met de Romeinse tijd.

Bij opgraving ten minste 10 huisplattegronden. Na opgraving is restant van de nederzetting 'blijven liggen'.

Op de rand van een dekzandrug.

Opm.: Het oorspronkelijke mon. is grotendeels overbouwd; verkleind tot huidige afmetingen 07-03-2001.

De voormalige CMA-code van het monument (45D-A02) is in maart 2004 omgenummerd naar de huidige (031).

Literatuur

KORTLANG, F. 1987 , in: De Dommelvallei, Een archeologische kartering. Deel I: methode, resultaten en planologische aspecten. Deel II: bewoningsgeschiedenis.

XXX 0 , in: Jaarverslag Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek: Jaarverslag over 1985; idem over 1988.

Monumentnr: 16803 **Oppervlakte:** 683.678 m2
CMA-nr: 51B - 035
Status: Terrein van hoge archeologische waarde
Toponiem: Boxtel
Plaats: Boxtel
Gemeente: Boxtel
Provincie: Noord-Brabant
Coördinaten: 150456 / 399908
Terreinbeheerder: Diverse eigenaren
Onderzoek: Onderzoeksnummer 21446, Archeologisch: booronderzoek, gereedgemeld op 28-05-2008

Complexen

<u>Complextype</u>	<u>Begindatering</u>	<u>Einddatering</u>
Nederzetting, onbepaald	Middeleeuwen laat	Nieuwe tijd

Beschrijving

Oude dorpskern van Boxtel

Op de AMK-Noord Brabant zijn historische stads- en dorpskernen en clusters oude bebouwing als gebieden van hoge archeologische waarde aangegeven. Dit is op grond van het belang van deze locaties, waar de wortels van de huidige dorpen of steden kunnen liggen. De selectie en begrenzing van deze kernen is gebaseerd op 16e-eeuwse (Van Deventer) en vroeg 20e-eeuwse kaarten (Bonnebladen). Binnen deze contouren kunnen in de bodem resten van vroegmoderne en waarschijnlijk ook van laatmiddeleeuwse (vanaf circa 1300 AD) bewoning aangetroffen worden. Ook sporen van oudere bewoning kunnen aanwezig zijn. Bedacht dient echter te worden dat de bewoning in de vroege en volle middeleeuwen (tot circa 1300 AD) een meer dynamisch karakter gehad kan hebben en dat de plaats en grens ervan niet perse hoeft samen te vallen met die van de latere bewoning.

Documentatie

Type: Kaart
Beheerder: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting: Kopie historische atlas

Literatuur

Exaltus, R. & J. Orbons 2008 Prins Hendrikstraat, Boxtel, Gemeente Boxtel. Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O);
 Bureauonderzoek en karterend booronderzoek, in: ArcheoPro Archeologisch rapport 822